

Redaktionel Indledning

**Jakob Bøje, Birgitte Elle
og Lene Larsen**

Nye tider på universitetet – pædagogik mellem lyst og nødvendighed

De danske universiteter har i mange år stået overfor mange og store udfordringer, der påvirker den pædagogiske tænkning og udvikling. Selvom pædagogik og pædagogiske spørgsmål traditionelt især på de 'gamle' universiteter ikke har spillet den vigtigste rolle i forhold til forskningsmæssige profileringer, så har de senere års politiske udspil og organisatoriske forandringer i sideløbende og modsætningsfyldte tendenser skabt dårligere betingelser for det pædagogiske virke.

Politisk har prioriteringen i en årrække været 'uddannelse til alle' samt en bestræbelse på at opnå den bedst uddannede generation med ønsket om, at flere unge gennemfører en videregående uddannelse. Samtidig har området været underlagt standardiseringer f.eks. via bolognaprocessen, ændrede optagekrav, administrative fremdriftsincitamenters samt politisk formulerede krav til universiteterne om at markere sig som eliteuniversiteter. Dette har medvirket til at sætte nye universitetspædagogiske dagsordner både på de ældre universiteter og de nyere tekniske og projektpædagogiske universiteter, bl.a. RUC og AAU. Institutionsakkrediteringernes krav om dokumentation og standardisering har sammen med vedvarende besparelser på uddannelsesområdet bidraget til, at der tænkes mere på 'stordriftsfordele' samt trukket kræfter væk fra pædagogisk nytænkning og udvikling. Til gengæld bruges der mange ressourcer på at løfte uddannelsernes anvendelsesorientering, kandidaternes beskæftigelsesfrekvens og employability. Forandringer og udviklingstræk, der alle bidrager til at gøre pædagogikkens sprog og indhold mere administrativt og økonomisk frem for - netop pædagogisk.

Historisk set blev der med studenteroprøret i 1968 skabt vigtige bidrag til transformationer af universiteternes elitære autoritetsstruktur. Forskning og undervisning skulle ud af 'elfenbenstårnet', og kravet om forandringer bidrog også til oprettelsen af først Roskilde og siden Ålborg Universitets deltagerstyrede, projektbaserede læringsforståelse og tilgang til undervisning. Her tog den pædagogiske tænkning og praksis afsæt i studenterbaserede aktiviteter med tværfaglige og problemorienterede studier og undervisning. Efterfølgende har stigende konkurrence, standardisering, besparelser og krav

om økonomisk rentabilitet også sat de reformpædagogiske universiteter under pres. Der ses f.eks. en tendens til, at den projektførkede læringsforståelse omformuleres til nye varianter såsom PPL (problemorienteret projektlæring) og PBL (problembaseret læring); hvorvidt dette er en fordel – og for hvem og hvorfor – er et åbent spørgsmål, som vi ikke kan forfølge her.

Samtidig har universiteterne skullet – og skal fortsat - håndtere øgede adgangskrav på nogle uddannelser og nye optagespor på andre uddannelser; f.eks. et stort optag af professionsbachelor og kandidatuddannelserne, der kalder på en bredere pædagogisk sammentænkning af deltagelsesmuligheder og læreprocesser. Derudover er der sket en øget fleksibilisering af kandidatuddannelserne f.eks. i kraft af det ændrede retskrav for bachelorer og indførelse af deltidskandidatuddannelser. Initiativer, der alle kalder på pædagogisk udvikling og fornyende tænkning, men som det videnskabelige personale kun gives ringe betingelser og muligheder for at foretage.

De studerendes ændrede studielivsforhold stiller også nye krav til pædagogikken. Kravene om hurtig gennemførelse, fuldtidsstudier, studierelevante jobs mv. må antages at bidrage til de studerendes øgede fokus på resultater og præstationer fremfor på udviklende erkendelsesprocesser i faglige og sociale fællesskaber. Dette betyder på den ene side, at de studerende, der af forskellige årsager ikke følger det anbefalede studieforløb, bliver klemte og glemte, men også ofte at undervisere og vejledere ikke har det fornødne pædagogiske spillerum til at 'samle dem op'. På den anden side kan der gennem diskurser om masseuniversiteter og øgede krav til sideløbende indsamling af relevant arbejdsmarkedserfaring være tale om en ændring i de studerendes afkodning af, hvad uddannelserne betyder i sig selv. Dette kan medføre udvikling af andre prioriteringer af tid og virkelyst i uddannelsens faglige og sociale rum, hvor studiet og universitetet kun udgør en af flere – ofte konkurrerende – identitetsplatforme. Spørgsmålet er således, om forskellige øgede belastninger på de studerende (ikke kun fra uddannelsernes side) sideløbende med ændringer af det pædagogiske handlingsfelt afstedkommer nye muligheder – eller en større grad af mistrivsel, f.eks. i form af stress, angst og depression. Det sidste er en problematik, som har fået den nye uddannelses- og forskningsministers bevågenhed, og som bliver en større og større udfordring ikke kun for de studerende selv, men også for uddannelserne som sådan.

Under alle omstændigheder er der et øget pres både på såvel de ansatte på universiteterne som på de studerende, hvor pædagogikken får afgørende betydning for mødet mellem undervisere, vejledere og de studerende, og dette møde er i sig selv betydningsfuldt for udvikling af den pædagogiske diskurs og praksis.

Temaet 'Nye tider på universitetet – pædagogik mellem lyst og nødvendighed' består af fem artikler, der på hver sin måde tematiserer, diskuterer og

problematiserer forskellige udviklingstendenser og nye betingelser for universiteterne, det pædagogiske virke samt de studerendes orienteringer og trivsel.

Temaet indledes med Palle Rasmussens artikel Universiteterne på vej – hvorhen?, der analyserer universiteternes historiske og aktuelle udvikling, Humboldt-modellen status i dag, de ændrede styringsformer og ændrede lovgivninger. Artiklen viser, hvilken betydning disse ændringer har haft på især medarbejderindflydelsen, der er afgørende vigtig for, at universiteterne kan yde kritisk forskning og undervisning og dermed bidrage til en demokratisk og bæredygtig samfundsudvikling. På denne baggrund plæderer artiklen for modernisering af de Humboldt'ske principper, bl.a. ved at gentænke ”sammenhæng mellem forskning og undervisning, at sandhedssøgende videnskab kræver en vis grad af frirum og selvbestemmelse, og at de studerende også kan og skal bidrage til vidensproduktionen”.

Temaets anden artikel af Laura Louise Sarauw og Jan Fredriksen, Universitetet som plan B – studietvivl som copingstrategi blandt universitetsstuderende tager afsæt i universiteternes ændrede aktive rekrutteringspolitik og incitamenter til at målrette de studerendes studieadfærd. Artiklen baseres på både kvantitative og kvalitative data, hvor sidstnævnte trækker på en narrativ tilgang, der sætter de studerendes fortællinger i centrum. Artiklen viser, hvordan reformerne skaber en studiestrategisk horisont, hvor de studerende på den ene side tager et øget ansvar for egen uddannelse. På den anden side kan forsøget på at leve op til den politiske fortælling om det ideelle studiematch bidrage til frafald.

I den tredje artikel flyttes fokus til de studerende, der kæmper med forskellige former for psykosociale problemer. Lene Larsen, Søren S. Weber og Trine Wulf-Andersen tematiserer i artiklen Asynkronitet og sortering i et accelereret uddannelsessystem, hvordan det øgede fokus på tid og anbefalede studieforløb koblet med forestillinger om 'den gode og rigtige studerende' bidrager til nye former for sorteringsmekanismer. Artiklen viser, hvordan accelerationen producerer asynkroner studerende, der anfægtes som legitime studerende med subtile koblinger til, at deres (individuelle) psykiske konstitution gør dem uegnede til det arbejdstempo, arbejdspress og de arbejdsformer, der er nødvendige i et akademisk studie- og senere arbejdsliv.

Den næste artikel, Jeg ser det som et ekstra job, jeg har, skrevet af Aske Basselbjerg Christensen og Mathias Hulgaard Kristiansen, tematiserer, hvorfor og hvordan studerende med psykosociale vanskeligheder stilles til ansvar for at finde vejen til at afkode, strukturere og mestre studievanligheder. Der argumenteres for, at universitetspædagogikken ikke ser det som en opgave at arbejde med de studerendes situerede vanskeligheder, men omvendt de studerendes individuelle oplevede begrænsninger, der skal udredes, behandles og kompenseres for i en tilpasning til uddannelsernes pædagogik og strukturelle krav. Med andre ord

bidrager diagnosetænkning og -behandling til individualisering af problemer, som også er strukturelt og pædagogisk betingede.

Densidste artikel, Unge med trivselsproblemer i kollaborative læringsfællesskaber i videregående uddannelse af Lone Krogh og Annie Aarup Jensen, diskuterer, med afsæt i eksempler med studerende der mistrives, hvilke muligheder andre former for læringsfællesskaber kan tilbyde som løsning på nogle disse problemstillinger. De peger på, at kollaborative læringsfællesskaber ideelt set rummer muligheder for at understøtte de studerendes motivation til at holde ud og holde ved deres uddannelse. Men dette er dog ikke uproblematisk, så området kalder på pædagogisk udvikling.